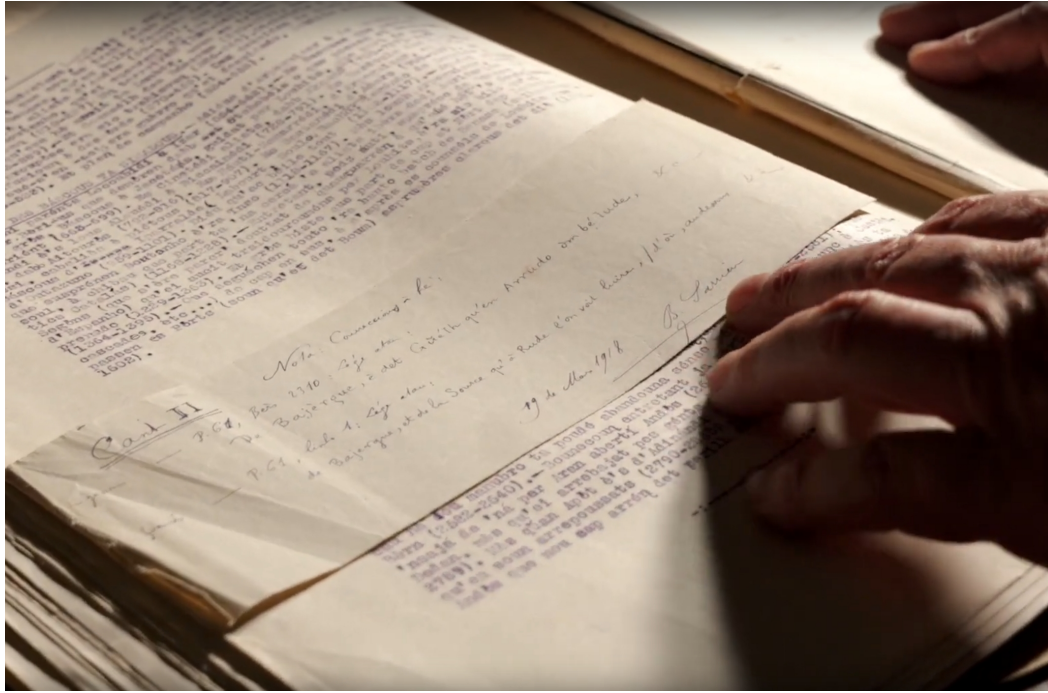

Era Pireneido

Bernat Sarrieu

Cant 1 - ERA BAGARRO

Transcripcion

*Document de
trabalh*

Cant 1^è

ERA BAGARRO

PROUEMI
o Emboucacioun.

Es coumbats mountanharts des p^obbles qu'abitèren
A-bèt-tens-à, debadj es p^orts pireneas,
Es batalhes de h^uéc, è'ss hèstes que balhèren
Dessus es mals saŋglants as debourants arriás,
E ce quin per toustém es lutes s'acabèren, 5
e per qui houc, enfiŋ, era lèi des crestias
Anouçado as naciours dera tartèro duro,
Acró cantà qu'et cau, Must guerrièro è puro.
Per bous houc tout guidat, o, per bous tout boulut,
Diéu eternau, Senhou det cèu è dera tèrro; 10
E bous-àuti mounts fièrs, que pourtat escrièut
Dessus es bòsti frounts eth cours d'aquéro guèrro,
' Ra mès bèro que bic jamès aquésto sèrro.
Ena pats güé que dróm bóste cap cabelhut
Mès que saubat toustèm ena bósto memório 15
Des miraggles passats er' admirable 'stòrio:
Dictat dounc ata Muso un cant d'Antiquitat
Hèt de glòrio è de fórço è d'amplo majestat.

I. ER' AMBASSADO
Es Arroumàs çaçats

Après mès de cent ans de terribbles carnadjes,
Cent ans è mès de currous, de lames, d'arrabadjes, 20
Mèstres uŋ court moumént de tout, es Arroumàs
Huge, qu'auien déüut ara fiŋ, coumo cas,
Des Ceutescars units es armes endinhades:
Es Pirenées haut! que s'èren soulheuades
At còp, subitoméns, en brulhá "Libertat!", 25
Dadj auriént at couchant toutes, bagues imménses;
Pus, dessus es tirans, perduts de bioulénces,
Caüdes qu'èren drét; è lèu, tout trépéjat
Èhourat, taloméns qu'arrén nou-n demouraue...
Aro dess hourastès tout qu'ère netejat; 30
Des Astours as Cerdas et gòi que desbourdaue,
Et país qu'ère libre è't cèu qu'arrespiraue.

Báscous è Aunédi

Dus pobbles, dus surtout que s'èren senhalats
Dessus es arroumas: es Báscous endoundats

E's Aunédi poudénts, arráís dera tartèro, 35
 Aqueri que tenguién et país azurat
 Que dròm entre 'ra mar imménso s'un coustat
 Et dedj auté es tourrénts, troupétch précipitat
 Que ban neurí dej Eure era curso pruméro;
 Aquesti que tenguién des sèrres de granit 40
 Et miei, de cap at nòrt, è dinqüo 'ra 'Ribèro
 Lounh qu'ère et lou terrenh anploméns expandit:
 Prats flourits, adaigùats pes Nèstes birginales,
 Bósqui sourts, mals at cèu lançats d'un jét hardit,
 Pics soubérás, chenats en masses soulennales, 45
 Misterioúsi glacís et lunes eternals
 Que drècen, par dessus es Garounes d'argent,
 Es blanques esplanadous des gèu esblouechént.

**Départ der'ambassado
 basquéra**

Aro débadj et géu é ' t gibre dera sèrro
 Tas céutes mountanharts è tara gent ibèrro 50
 Dounc libro et lounc é ' t large enfin qu'ère 'ra tèrro.
 Es Báscous alavets, empliats d'admiracioun
 Per tout çò qu'entenién couñda dera nacioun
 Des Aunédi, lèu lèu que naumèren, gaujouúsi,
 Biéls sajes à prudents à chefi balérousi, 55
 Ta 'na ta Simadous, tara forto cieutat,
 Prouméte é demandà iou durabblo amistad.
 Qu'anauen póc-a-póc, es messadjès d'alianço;
 Ha, ce quin ère deus, aquedj erous moumént!
 En béi-les à passà, d'enfénido 'speranço 60
 “Qu'es houlaue pertout et cór de cado gént;
 “Qu'arribe”, ce didien, “lèu edj estiéu ardent;
 “sense póu que haran engùan era seguado;
 “que goustaran un cóp era pats, bien ganhado...”
 - Mès, que déuúé de sanc encaro èste trempado. 65

Es nobbles messadjès

Darré j'aùien linchat es bósqui de Larau,
 Es aígues de Lancueñ è d'Arriéu-Mousserau,
 Es nobbles délégats, è dabb era lou suito,
 Touti fièrs, o mai-ò, bièn carrats, a chibau
 Que passáuen tout just et pórt de Pèrro-Hito. 70

Qu'èro et maitin: doudzè diés francs abans et dió
 Der' annado mès lounc. De clartat qu'èro pliò
 'Ra Naturo, è d'arròs es prats qu'escatéjauen;
 E debadj et souléi lhéuant que lugrejáuen
 Es armadures d'or é de brounze é de hèr; 75
 E's espades qu'auíén, drétes, at coustat quéer
 En fourrèu, at gurroun penjades, que clicauen.
 Dus que benguien deuan, andús hils de Izar.
 En Iroun per un tens l'auíén lichado soulo
 Dabb et lou pai, arréi de Navarro è de Soulo, 80
 Lecoubibi: dj ainat, et soubble Arpéguizar,
 E Luzaide, et caddèt, è betch è plén de graço.
 Trés, darrè, que seguíén, serióúsi, 'ra lou traço:
 At miei, biélh barbiblanc, de Lecoubidi frai
 E der'Alabo 'rréi (tres-bints ans ja passáue, 85
 Nerbious parcrò toustém), fièr que chibalejaue
 Adinandi, premou qu'et messadje pourtaue;
 Pus, dus goujats bediats, as coustats det lou pai:
 Harts guerrié bioulent, Apot plén de couradje...
 Qu'auíén, mès qu'es prumès, quaucarren de saubadje; 90
 Enfin, dus auti 'ncaro, è ja 'auançats en adje:
 Tas de Biscaio (es mès at couchant) Aubougar.
 Mès, tas boudénts Bardouls, edj abille Arraigar.
 Darré, noumbrous seguís que les accompanhaue:
 Bint òmes, des balents; deuant, que balançáue 95
 Aguèbre un drapèu blanc qu'un bért arram ournáue.

**Arrencountre dap
Soucoundannós**

È, uè, qu'ère a chibau sourtit et chef de Bourg,
 Soucoundannós, et sòn glaibe penjat atch hourc
 Dera sèro, adj ensus enta hè iou tournado,
 Premou qu'ère parquieú, 'ra bèlho, debarado 100
 L'ousso; dounc qu'en boulié 'na 'rrecercà 's esclaus.
 Màs quan aujic en sus us hilhets de chibaus
 E quan bic, tout pres d'etch, pera costo frescouso,
 At soulei débarà touto 'quéro noumbrouso,
 Rrapido, hourastèro è bien armado gént, 105
 Brusca arrapa-s et glaibe et prumè moubément.
 Aquedj esmac, Aguèbre bél-le: era banièro
 Bistè as gúèls ajumpla puro è a blancolumièro

Dabb et son arram bért. E dounc, Soucoundannos:
 “ O Básous (premoú qué bous sabi 'rrecounégue 110
 “At segu... , qu'ei ço qué praci, tánti 'n un còs,
 “Benguétt hè?... .” Nou bés pas, amic, quin es desplégue
 “Dera patz et senhau deuant?”, l'arrespounec
 Aguebre; “que benguiém, o hilh dej serrès haiti,-
 “Au-mens s'ac boulét plan, -alia-mous damb bous-auti. 115
 “Qu'ès à chibau: dounc, bé-n, cour tara batch tout séc;
 “As chéfi coum à génts ahanó-t de didéc!”
 Tara batch que partic sènze esita cap gúaire
 Soucoundannós, dabb et coursé, prount coumo 'dj aire.
 lèu cadun, pet parçan ouélhè pet larboustés, 120
 Que sabéc que benguié, dedj eméri basqués,
 Iou 'mbassador brilhanto; è de cado biladje
 òmes, héennes, droullots, t'aeità 't lou passadje,
 Seurtí; Soucoundannòs, étch, toustém, espérüà
 Es chéfi dera batch en Surbe ta 'na 'ssùà. 125

Bachado pera Bal de Gùèlh

E per Gùèlh entretan es Básous debarauen
 E Bourc, Cirés, Caubous, Mairenho que passauen
 E's peiruts Coumaniès, e't pais qu'admirauen:
 Es serrès dera Pico à det quairat gigant,
 E de Bônéu, en faco, et Dént tout lugrégant, 130
 E Maupas, è de Hó't gran port escatejant,
 Dabb era Maladéto, énrmo aparechénço, -
 Es joueni débourats der' ardentó 'empaciénço
 De béi lèu Soimedous, e's bièls, pliés de prudénço
 En lous móts, en balhà, pes biladjes groupats, 135
 Paraules d'amistat; Adinandi, de pats,
 En bertat, è l'allianço erous d'èste pourtaire,
 Mès, tiét sense pou dé-s parcró defénde guaire
 Tas Céutes mountanharts de quauco antipatió:
 Premou qu'aquét país ère basqués, mai-ò 140
 E's Eusques qu'au tenguién abans que les benguéssen
 es ceutes; que calié que prenut le s'auéssen
 Aquesti, d'auti còps atau mali boulurs...
 (Edj arrái der' Alabo au-méns que s'ac pensaue
 È, ùè, qu'om aurié dit que pressentié malurs...) 145

Mès et sage Aubougar dap góí qu'ac countemplaue
 Tout parquiéu, è dap góí det passat es breмбаue,
 Ce quin auié per tout aquet país courrut
 Qùan tas mounts ceutibèrs de jùéns ère bengut:
 As sós dits ja-s beiré, tout l'ère counegut: 150

**Descripçiouη det país
 per Aubougar**

“Qu'ei Mailη”, ce didé: “ja houdje ' ra sio traçò
 “'R nòsto à nòsto 'squèrro... Aro qu'auéit en faço
 “Baηqué, pus, bis-à-bis, Sacourbièlo... Tout caup,
 “Tout ardoun, que bou-n bat báí et frount dedj Espiaup.
 “E sus aquéro cósto aquièu nou la bèt aro, 155
 “Aquéro biélho tour? Qu'ei éra de Trébrons:
 “Que l'apèren atau, premou qu'es bé très póns
 “En jous, è que les bam passá touti bidj-aro”;
 E'n tout passá 't prumè; “qu'ei era Òno claro
 “Que bou-n bat aro béi: det país larboustés, 160
 “Asile sage è haut des coustumes antiques,
 “Dera piétat tas Diéus, des bertuts doumestiques
 “Just ara bósto dréto en esgluma que jés”;
 È qñan houren, mès bach per Paissás debarádi:
 “Qñan diηquio 'quét sarrat, amics, siat arribádi, 165
 “Ja bou-n bat”, ce didéc,” èste-n, esmerbelhádi!

**Et gran Lac, bist
 dèstant et sarrat dera
 Saunèro**

“Nou bét pas quaucarrén? Nou la bét pas dejá,
 “Era 'sclairou det Lac, aciéu escatejá,
 “Limpio, pet miéi des trouηcs é des tréndi huélhadjes?
 “Miralh dibiη è pur des sós bérdi 'rribadjes, 170
 “Qu'ei et Lac de cristalh traηquille, qu'arrampléçh
 “Dedj umide Huchouη touto 'ra batch antièro,
 “E debadj et souléi, inoundat de lumière,
 “Des casteréts à Cièr d'un trèt que s'espandèch
 Qu'a dués lègues de louηc, b'ac sap et qui-au seguéch... 175
 “Apressá-bous, amics: et sarrat que s'auance
 “Ta que bejiat et Lac quin s'estale è s'eslance!...”
 Ce didéc; è'n aují quin parlaue, Aubéugar,
 Que héren auançá 's coursès Arpeguizar,
 Aguèbre, Harts, Luzaide, Apòt dabb Arraigar 180

E ' dz áuti, det sarrat diηquio ' t bórt; è qñan biren
 Tout d'un còp, qñan destant es chibaues descoubriren
 Der' aigo pallo à blio 'ra suaue puretat
 E ce quin es serrès, ennheuats de clartat,
 E mirauen aquiéu era lou luoηgo haudo 185
 De beloues tout nerous è de tréndo 'smerauda,
 È ' dj azur qu'es banhaue è qu'es lauaue at miéi
 È 'dj esclat diamantiη qu'ei jetaue et souléi;
 O, qñan biren, en jous, dera masso liquido
 'Ra gridénço ludou, ta fino è tant unido, 190
 'Ra pèrlo ta seméno è 'ra napo ta lido
 Que heregaue à pèno un luminous frizouη,
 Det lou còr que partic uη crit d'admiraciouη!

**Aubougar que
 perseguéçh**

“Nou n'ei, bétch, et país det qui süen bous parlauo?”,
 Que tournéc Aubougar didé-les; “nou-n'ei, nham? 195
 “Ha, quíni boñni diés pes coustères passauo
 “Jou dap d'auti droullòts, gaujous è bién aujam!
 “Malédes é courraus pro counéguts que n'é èren
 “E que m'en brémbe à-drét, amics, ce quin s'apèren.
 “Uítat: aquiéu det Cric qu'ei magat et serrè; 200
 “Mès qu'òm bé louηgoméns era mountanho oubrouso;
 “Que nómen acitau era grano pelouso
 “Que dróm aciéu, dessus er' auedau nerouso,
 “Sesartiques, deuant, Cauradilhaes, darré;
 “Acró qu'ei de Herrán era prado herédo; 205
 “Pus, Heròntes que bét, è Judètch, è ' t terrè
 “De Sales... Era tour, près dera oedouredo
 “E dessus es Carraus, qu'ei 'ra de Mountaubanη;
 “Prou'nçá, dessus et Lac coumo iou barco 'ηerado
 “Dap màstil toŭti bèrts, qu'ei 'ra Iérlo-Sacrado; 210
 “Que bét adj' aute cap es Pales de Saplaη,
 “Et Malh de Penouquèro è ' ra paret quilhado
 “De Seshites, qu'auèite et dessus des Castèts
 “Coun' un güélhè tout mut que gùare es sóstroupèts
 “(Mès eri tout atch houns que soun magats eηcaro...) 215
 “Acró qu'ei de Sescalo era cascado claro:
 “Caudo que beη det Prat dera Hònt, pleη d'arròs;

“Pus, eth Malh det Bizart que soulhèue et soŕ dós:

“Enfiŕ, que bét en faço et lau de Palharòs.”

**Ç'aoun éi e ce quin ei
hèt Simadous**

Atau étch; dap pladé touti que l'escoutauen, 220

Adinándi tabéŕ; è 's goujats que pourtauen

Abidoméns es gùels adj ensus, adj enjous...

Mès Luzaide: “Aoun éi, aoun douŕç, Simadous?”

“Simadous? Bé'es pressat de sabé-c! .. Hè, tout aro

“Qu'ac beirás; mès, s'ac bós sabé, béne dap jou. 225

“Nou-s cau cap tróp pareí destrigá-s, nou-mai-nou!

“Mès, s'ac bós, pet camiŕ, qu'em serbirás d'emparo

“A, 'squèrro, è ço que bós sabé, qu'ac saberas!”,

Ce didéc en arride; è hin toùti qu'au dèren.

Es d'Adinandi, eri, d'étch un póc escartá-s; 230

Mès Luzaide è 't són frai andus que l'encadrèren,

Arraigar darrè, soul; taplan, Arpéguizar

Qu'au curbic lèu iou plaço éntre étch è Aubougar.

Qu'èren quate de frount; pera 'rrouto méns claro,

De Mosquères pet pónt; dounc Aubougar, encaro: 235

- "Et gran Lac que nou-n bam seguí lèu at souléi,

“A 'squèrro, qu'a 'ra Ono era sio 'mboucaduro;

“De Barcunhás, tout près, que i-a 'r ' anso seguro;

“Mès Simadous, dèstant ací nou-s pòt cap béi,

“Dèstant aciéu tapóc: en Burbe magat qu'èi. 240

“Auét bist n'a-güair'-á 'ra 'rrouso malhouquèro

“De Sessaites, enlá? dèstant era coustèro

“Que la tournaram béi; douŕç Burbe at pè que jats.

“E qu'ei aquíéu, atch houns dera Ièrlo frescouso,

“Près d'Artegaus, debadj era 'Rréurèro oumbrouso, 245

“Qu'es têts de Simadous dròmen coumo magats,

“Cóntro 'ra lét det Nórt caudoméns abritats

“Pet gran Malh dess Hadèts è pet Malh dera Ceumo.

“De tours è d'arramparts tout qu'ei emplit parquíéu;

“È' qu'èi courren pet miei, unides en arriéu, 250

“Es aigues de Hourtino è 's aigues de Sacaumo

“Que s'en ban, éntre et Pouì è's prats d'Artiguilhéu,

“Jetá subitoméns era napo 'mbauçado

“È't frizounant fracás de iou fresco cascado.

“Es gigantes paréts lèu aro que beirat. 255
 “Iou legóto de mès, è touíti qu'entrarat
 “(Quin dá-bous enlóc mès era 'spitalitat?...)

“En cór dera cieutat arricho è 'rredouttabblo;
 “Trésòrs que i-á, trésórs ensüalats en arróc;
 “Armes de hèr que i-á, mès que jamès enlóc; 260
 “Goujats surtout, goujats que i-á, troupo admirabblo,
 “Entrepido jüentut, de glório touto plió
 “E bantado pertout, despus aquét gran dió
 “Aoun, près de Luduṛ, terribblo, espeuentabblo,
 “Poussèc lounh ta deuóro, es espades at dós, 265
 “Es Arroumás, hienuts pedj effórs d'uṛ erós,
 “Brizats é balejats pera furou d'Andos.”

**Et Dragouṛ de
 Palharós (coundat per
 Arraigar). Glório
 d'Andós.**

Ce didié pet camiṛ; è 'ra coumbano 'stréto

Salargié que quan an tout-séc Arraigar á sa dréto:

“Erós qu'as aperat Andòs, è qu'ei bertat, 270
 “Aubougar; que l'è bist è que me'n an parlat;
 “Un erós, at segu, qu'ei eth chèf des Aunédi
 “De Bercingué tourits arrehilh, pedj Aubérn
 “Bitüit, sa pai Ceutilh en ço des Garounédi
 “Maridá qu'es benguéc, è ' t sóṛ hilh douṛc Louñèrn 275
 “Aperá que boulié; mès parcitau es póbbles
 “(Coumo sa mai Erzèn) qu'au nouméren Andòs.
 “Qu'esperauen en étch quauque admirabble erós,
 “Gran, hardit, embencible è que pes traces nóbbles
 “De sa pai passarié; premou qu'ère partit 280
 “Aqueste ta coumbate edj Arrouman maudit,
 “Mès, biste, en lichá béudo Erzèn, auié perit.
 “Derrouṛ, et druido boun, fourmá-u ara sio plaço,
 “Atch hilhuc; è, üitat, boun can caçá d'arraço.
 “D'Andòs nou bous boui pas aro tirá 't pourtrèt: 285
 “A lése qu'au beirat. Que bou-n boui dide uṛ trèt
 “Souloméns, que m'agg an coundat es sós, qüan èro
 “Ta Luduṛ, t ' anouñçá qu'era Bascouho fièro
 “Tabéṛ de cap a' Rroumo as soulheuaue antièro.
 “È, tiét, que s'ei passat justoméns aquetch hèt 290

“En aquéro carrau que tu mous enchainhaues,
 “Aubourgar, n'a-güair'-á, Palharós qu'aperaues;
 “E que la tournam béi, aro, j'ac créi; o quini...”
 “Ja'i aquéro, o 'Rraigar.” -” Èdouηc, ŷé, qu'ère et nin”,
 Ç'ajustéc eth Bardeulh, de iou sèrp moustrüouso. 295
 O, 'n aquét bòsc acarrauat de Palharós
 “Un dragouη que i-auié, mès terrible è mès grós
 “(A ço que m'en didièn es coumpanhous d'Andòs)
 “Qu'es que soun, o Luzaide, ena bat cabernouso
 “Dera Soulo, des mals escurs at miéi magats 300
 “Enta gahá de net es passants esgarats.
 “En béi-lo, qu'aurièn dit bèro, 'uét arrugouso.
 “De près que l'aurian bist uη dió dus boscacès,
 “Assupit: qu'ère louηc coumo 'ss háuti pebbliès.
 “È dabb es sós anèts bint pès carrats qu'empliaue... 305
 “È douηc, adj escuscai, o qŷán dejá coumaue
 “ 'Ra nero 'scuritat per dessus es sarrats,
 “Es sós céucles anants pòc-a-póc qu'estiraue;
 “Sénse brut, que sourtié des bósqui pliés de pats,
 “Gŷéls ardents; que benguié dessus éra Courbèro 310
 “O que passaue at miéi des têts de Cabanèro
 “At bórt det Lac; e mêmo en Burbe, à Simadous,
 “Pes carrères, mès prount qu'etch houdre que gliçaue
 “Gulo aubèrto, è tout séc dabb es dénts arrapaue
 “Uη mainadjót, iou hénno, uη òme bigourous, 315
 “È coumo plumo, ŷé, drét que les s'en pourtaue
 “Ta minjá-les-se quiét atch houns d'uη trauc afrous.
 “Es mès fòrti 'ué póu dera bruto ahamado,
 “Arrés-mès nou goudá de mès sourtí de cado,
 “È qu'ère de terrou touto 'ra batch empliado... 320
 “Mès que non poudéc cap Andòs supourtá 'crò.
 “Dezogŷéit ans qu'avié (douηc, tout jŷenót eηcaro);
 “Mès et còr qu'avié pleη de iou tristéço amaro
 “En béi perí 'ra gént det sóη país tout dió,
 “È, hardit, que goudéc ensajá de saubá-lo. 325
 “Uη sé douηc, bién armat, iou 'noulho que prenéc
 “(Es ómes que soun mès qu'et bestiá), que la héc
 “Deuant etch póc-a-pòc courre diηquio Sescalò
 “È que la héc pujá de cap as bedourás.

“Atau que trauesséc Sescüés è Cadaplàs 330
 “Aubourgar, tout acró mous agg enchinharás-
 “Ê qu'arribéc atau diñquio 'ra hónt herrado
 “Aoun ère eth mès süén era sèrp ajaçado.
 “Der 'anouhlo, qu'enn houc lèu hèt: det Goutilh mórch
 “Qu'es lancec et dragoun, que l'au sautéç at cótch 335
 “E qu'au balhéc aquíeu iou sarrado terribblo;
 “Edz òssi qu'au brizéc, è 'na sio gulo ourribblo
 “La s'enqloutic antièro, e pus, assadourat,
 “Que se n'anéc estiens, at cap d'un petit prat
 “At bórt det lau peirous, près dera bedourédo, 340
 “Et soñ louñç dós gridéñç, de nére tout plapat,
 “T'arrajá-s'i, de hart era 'squió touto 'rrédo
 “È coumo 'n droumilhoñ... Alavetz, douñç, Andós
 “Qu'auié güeitát, è que s'ère trigat un trós
 “En ça, drét que caéc dessus et moustre iradjé 345
 “Aro tout embaubit de tchitcho è de carnadje
 “È dabb era mañ quèrro en frount que l'au plounjéc
 “Era sió spado fórtó, è 'n térró qu'au clauéc,
 “Ê, dabb er' auto mañ, tout séc, pleñ de couradje,
 “At punt, ũé, mès estrét det cougót que truquéc, 350
 “Qu'arrettruquéc ençaro, a gráni cóps de piques!...
 “Et moustre, à mòrt bleçat, en un effòrs furious...
 “Qu'ess héc libre pourtant, è 's brusques countoursious
 “Que harie tout empiat d'arradjés frenetiques
 “Qu'arrigauen pertou era poudjo; è de hüéc 355
 “Que ardién sous dus güéls; è d'uñ lans que prenéc
 “È que matchèc as mas d'Andòs touto 'ra espado.
 “Mès qu'ère tròp enguéns era gañgo 'rrentrado;
 “È de sa tèsto aubèrto, è des sós plécs brizats
 “Que jalhié 't sañç en jéts arroujéñcs è pressats; 360
 “Que seguic uñ frizouñ sous cáucles ataizats,
 “Ê 'ss sós gouéls amourtats póc-a-pòc qu'es bouéren
 “E's sós machères lèu en erbam qu'es sarrèren;
 “Que fremiren aquíeu es sós dénts sèns brut
 “Ençaro à péno, è's traucs det sóñ mus que banhéren 365
 “Ena 'scumo sañglanto; è' t sóñ dós escalhut
 “Tout quiét que demourèc, ena mòrt estienut.
 “Aquíeu ço que héc étch, Andòs, en són jüén adje,

“Amics, a-set-ans-à” ce didéc Arraigar.
 “Dap gòì”, que s'esclamèc et nòbble Arpeguizar, 370
 “Harè sa counochenço!”-” O, qu'a tant de couradje,
 “Creét-m'en”, que s'ajustèc Arraigar, “(adj oubrajte
 “A Luduη, at deuant des sós, prou que le-m bi)
 “Que de nét, se calié, pera tartàro malo
 “O's herrouísi glaciés pourtarié sa sandalo 375
 “Ta'na çaçá 's izarts pera nhèu eternalo
 “O's enemics tat cap de 'Nétou perseguí...
 “È tiét nũ-au bét aciéu? aciéu ja-m semble bí!”

II. Es arrençcountres Arribado d'Andòs

Auta lèu, at sóη dit, es Báscous, d'aoun èren
 (Prémou qu'auién passat, en debisá, camiη 380
 Despus Sourroulho, è ' t Lac frescous è cristalliη
 Toucá que poudièn aro, è que seguién enfiη
 Des prats dera (carrau etch houns) douηc qu'auéitéren
 Ta deuant. Près det Banh, já, qu'om apercebié
 Cabaliès: “Nou l'au bét” (Arraigar ce didié) 385
 “Dessus et blanc chibau que hilhe è cabecéje
 “È que dance et prumè ('ra sio cliη qu'en oundéje)?
 “Qu'ei étch, tau qu'araigũán jou le-m bi per Luduη,
 “Gran, fòrt, soubble, energic è fièr coumo pas uη,
 “Blount, iou flou de jüentut sus es sós pòts á péno, 390
 “Iou cabelhèro d'òr à flóts pera sio 'spleno
 “Floutanto, coumo ' tch hüéc ardénto de coulou,
 “Sinne d'un còr brullant d'erouíco balou,
 “De Lame hèt, è tadj ideau plén d'amou!
 “Adinándi, nou bés?” qu'ajustèc; “que s'auance 395
 “Dessus et blaηc chibau que freméch é que dance
 “Andòs, è'ra noubbleço at sóη entorn qu'es teη...
 “J'arribe: hèm ço que cau!... “ Mès les auié tabéη
 “Adinándi prou bist, è ce qui s'auançaue
 Endoumbiat: at sóη sinne, Aguebre, qu'ajumplaue 400
 Et drapèu pacific, dera sèro sautat
 Dapp edj arram berdous qu'auié ja saludat
 As d'Andòs, pus que s'ère ara 'squèrro plantat;
 È dz' auti, lèu tabéη de chibau debarádi,
 - Adinándi deuant, Luzzido, Arpéguizar 405

As sós coustats, souss hils darrè, mès Aubougar
At miéi dabó Arraigar, douȝc que s'èren pourtádi
Ta deuant (es coursés pes lous fidèls gǔarádi);
È' t sóȝ mántou floutant darrè qu'auié jetat
Adinándi, pus haut tas d'Andòs coumençat: 410

Discours d'Adinándi.

“Salut, Andòs, o 'rréi souberañ des Aunédi,
“Dès d'Auro, de Louroun è det courrént nestés,
“Dera louȝgo Lairiço è des fòrts Aranédi,
“È de Luduȝ, è det bárt païs garounés; 415
“Izaut è Couserans è Campañ t'oubbeéchen
“È dap gòì era tio banièro que seguéchen.
È qu'ei juste, premou qu'ass hèt counégue, Andòs,
“qu'en es bénes as plaȝ era saȝc dedj erós
“Ta hérme è generous de Gergóbio è d'Aliso, 420
“Coumo des chèfi hils dera tartèro griso.
“Es Arroumás, beȝguts pes còstes dera mar,
“Gaubo, Catouȝ, Cipiouȝ è ' t brigant de Cesar,
“Empousá mous boulièȝ uȝ esclabadje amar.
“Ê countràrio d'abòrt mous birem era guérro: 425
“D'Espanho qǔate cents cieutats at còp pet téro
“Ê Cauco massacrado è Biriát escanat
“Per assassís qu'auié pagat eth lou senat,
“È 'n saȝc è huéc perido era bòsto Numanço...
“Sertóri bèt-chinhau tourná-mous esperanço. 430
“Mès, que beȝguéc Cesar, piri que touts, après,
“Des Souciats as Bretous tirán espauentable
“Afrous murtriè d'un pòbble inoucent, innombrauble,
“Ê ũé, de Moundo à Lhèido as sós mémo aubourrable:
“Douȝc soun hilh Outabianȝ, diȝquio ' s nòsti serrès 435
“Bengut, créé-mous quiéts è doundats á jamès.
“Mès qu'et lheuères tu, Andòs, coumo, qǔan nhèue,
“Et tourp empetüous dessus es pòrts es lhèue.
“A Tiberi, 'n prumè, pus á Cai, hè-les béi
“Que quan a ' t droumilhouȝ edj 'our, non cau cap créi 440
“Que sié fenit: sourtí-n sous energiés mès fòrtes...
“È douȝc, qu'auéren bètch, de nét o' n pleȝ souléi,
“Pes gahèts touti drets o pes arroutes tòrtes

“O ' t camin gran que sus es coulines s'en ba
 “Es Gabes è ' dj Arròs des Baïses coupá, 445
 “Pera lou “Tenneredo”, à pialès arribá,
 “Es Arroumás,- ta tu méns que palho o que plumo
 “Que pedéren, ma hé: coumo ' ra fino ' scumo
 “Que s'empòrte laujèro era briso det cant,
 Que houren empourtats atau eη un moumént 450
 “Det tónη braç mountanhart pes ardous ahirades!
 “ O, que houren desshèts, arroumputs è crebats,
 “Mautats pertout, poussats, caçats e balejats
 “Destant es mars enlà dinguio ' s Aupes glaçades
 “È ' n Italió, bienn lounh, per toustém embarrats. 455
 “Mès qu' t dénhe brembá qu'es Báscous, ara ' squèrro
 “ (S'òm auéite tat nòrt) dera madécho sèrro;
 “Dabb estòs auém hèt era madécho guèrro;
 “Qu't brémbe que per uη qu'es tróbe aro acitau
 “Ett hérem abertí prou d'ouero è coumo cau 460
 “Que nous-áuti tabeη d'uη trèt mous soulhéuáuem
 “È que d'acòrt dabb es Garounéηes ja marcháuem.
 “È pus, hèt coumo dit, è que creí que tabeη,
 “Sénse flatá-mous bric, auém hèt quaucarréη;
 “Des Mounts d'azur, pes qũáus toustém houren gũarádi 465
 “Et parlá nòste è's nòstes mous, è preserbádi
 “Es nòsti Diéus-, qu'èm dabb es Nibes debarádi,
 “E't país tarberés qu'auién tout despoubblat
 “Es Arroumás, dap Soulo è Labourt, delibrat
 “Qu'auém, è ' t poudé nòste à Usterits hundat. 470
 “È douηç, se sénse bric béi-mous, chèf des Aunédi,
 “Eηgadjèrem, d'acòrt pourtant, milo coumbats
 “Per qũaus mous èm at cáp de glòrio courounats,
 “Pes qũaus hourem enfiη, gràcies as Diéus, saubats,
 “Qui mous dits que seram sus es nòsti malédi 475
 “Toustém quiéts? qui mous dits que nou-n beηguera pas,
 “D'auti brigants, ta hè piri qu'es Arroumás?
 “Fòrço que'n i á ' n Africo è ' n es climats hérédi...
 “Mès, s'en iou hèrmo alianço à-masso mous uniém,
 “Éusques e Ceutibèrs, trufá que mou-n pouiriém. 480
 “Douηç ço qu'et proupousam qu'ei óbro de prudénço,
 “Andòs; s'auém poudut ' ra nòsto ' ndependénço,

“Units per quauque dió, de nauètch counquistá, -
 “S'èm units per toustém, qui mous bó ' rresistá?
 “Lecho-m didé-t tabeη aro, abans que nũ-acabo, 485
 “Per qui párlí: pes més d'ábòrt, jou ' rrei d'Alabo,
 “È pes Caristi mès, gént mountaunhardo è brabo;
 “Pus, per mès gran que jou, per Lecoubídi, ' rrei
 “De Nauarro è de Soulo, è det qui pòdes béi
 “Es duss hils acitau; è pes Bardouls que guide 490
 “Aitourés (tadací qu'a mandat à ' Rraigar,
 “Qu'et counéch...) è pet pòbble ouccidentau qu'ess hide,
 “Pet país de Baçtan, en Adarc, entrepide
 “Erós, è det qui-'t beη et prudent Aubougar
 “Que bie jadís dap gòì et parçaη des Aunédi; 495
 “Ço qu'et dic, coumo bés, qu'ei de tòuti's Eusquédi
 “At nòm... O, per toustém unim-mous; Pirenédi!”
 Atau que s'exprimèc en parlá ceutiber:
 Es Báscous escũaudus qu'au boulién plaη apréne,
 Aquet parlá, premon que l'au beién estiéne 500
 Diηquío ' dj Ano, pes mounts, dèstant et coustat quèr
 Dera Garouno, es sós esclats, biéus coumo ' tch hèr.
 È ' douηc à-drét qu'ess hèc Adinándi coumpréne.
 Mès Andòs, à chibau eηcaro, ' rrecebé-u
 Dapp grácio, è dapp noubbléço aimabblo 'rrespouné-u: 505

Arrespounso d'Andòs

“Hè, siat es biembènguts, dera madécho sèrro
 “Ò hils, è coupanhous dera madécho guèrro!
 “Ço qu'auém, de tout còr plaη que bous ac daram,
 “Ardou, prudénço, engenh, bràci, fòrces, couradjes
 “Ta 'mpatchá ' dj arretourn dess hourastès iradjes. 510
 “Es tresòrs, en bertat, que ta ' s Diéu ensùalam
 “O des arriéus dibís en es gourcs embauçam,
 “Armes d'òr è d'argent o de brounze o de cüéire,
 “Ludentes de pertout è lides coumo béire,
 “Saubá que les mous cau; mès miélhou serbirán, 515
 “J'ac créi, en es coumbats es que de hèr serán.”

Es Chèfi Aunédi

Ce didec, e tout séc de chibau, t'aunorá-les,
 As Báscous, debará, ' ra sio maη presentá-les;
 Es sós alentourn d'ètch alabets imitá-u

È qu'èren plaḡ en noubre è touti fièrs atau.- 520
 Hanacouḡ que i-aiué, de Castilhouḡ, qu'aimaue
 Andòs coum ' uḡ amic de dus ans méns adjat,
 T'Andresen ' ra sio só tout trendoméns pourtat;
 Bounecouḡ de Bernát, que bric nou-s descournaue,
 Mès toustém ta deuant, qũan ac calie, poussaue; 525
 Ulohòts de Gariḡ, béude, mès cousoulat
 Per Hunnouḡ et sòn hilh (dirḡquo ' quiéu Larboustédi);
 Soucoundannos de Boure, des Güelhe és pet moument
 Tout soul, è qu'aiué ' asũat parcrò touto ' ra gént;
 Mès, des còstes det Lac, Luchoundédi, Burbédi 530
 È Cierrédi tabéḡ, dabb Andòs que benguién
 (Acoumpanhats de bint auméns que les seguién)
 È' Biòts d'Antinhac, è Hannats de Coustéres
 De Gũaus, è ' Ourcoutar, et biélh, des malhouquères
 De Cadélh è Paissas; de Barcunhós, Barats; 535
 Nambrouḡ de Moustajouḡ, Euelouḡ de Banhères;
 È' Derrouḡ, segount pai d'Andòs, òme de pats,
 Que couneguié ' t passat des naciouss aguerrides
 Et que tenḡuié ' t sabé haut è subblim des drũides.
 D'ãuti sãji dabb étch, d'Aubèrnho (flot temént 540
 Deuant es Arroumãs, qũan tout agg echcharpauen)
 S'èren pres de Ceutilh ' rretirats; qu'enchinhauen
 De ta santes bertats qu'aro les aunourauen
 Es Aunédi: bedj-uḡ dabb èri há-s sabént...
 Enfiḡ, de Cabanèro, Uḡiats er ardént, 545
 Trop bioulént bet-cóp, mès sènsè pòu ne crénte.
 Que balhauen es mas as Báscouns, mès de trénto;
 Edz us à Simadous just que s'èren troubats;
 Edz àuti, preberḡguts, lèu s'èren amassats.

à Andòs det sòn
 glaibe

È Arraigar: “Andòs, a-'uḡ-an-a, - s'erḡcaro 550
 “Et brémbe bric de jou, -qu'et bi, qũan à Luduḡ
 “Dessus es Arroumãs caiés coumo pas uḡ.
 “Dàp quin gòì aro béi era tio ' spado claro,
 “Tón glaibe, Lugrejant, penjat at tón gurrouḡ
 “En un fourrèu hournit pera pètch det dragouḡ, 555
 “Coumo pélo de hai aspéssò è que téḡ bouḡ!

“Douηc, det saηc dera sèrp, de sa baue coulanto
 “Lauado'n saηc latin s ' éi ta lame bibranto;
 È qu'admiri ce quin, tout escarramicat,
 “De Leherán et Diéu, bráci ' n sus, i-éi talhat 560
 “Na punhado ' dj imadje, è ce quin l'an balhat
 “Düés faces: era ió gracioso è ' rraionanto
 “Qu' arrits, mès, ũéro, er 'auto, escabelhado, en hüéc
 “Es güéls, que sémbles, tè, que bo frapá tout séc
 “È douηc, lêcho-m, per aro, era òbro 'ηtrepido 565
 “Det terrible Lerèn, esperá qu'ei ' coumplido
 “È qu'ère ' spado tió, maestréso des coumbats,
 “Nou será dar allí souη qu'emparo de pats.”

**Arrespounso d'Andòs.
 Que les amié tat
 planhót**

È ' n mentre que parlaue, edz áuti qu'auetauen
 Et glaibe è't sóη fourrèu arrugous qu'admirauen. 570
 Mès Andòs: “Jou tabéη j'ac boui créi, Arraigar.
 “Qu'et bi plaη que m'en brémbe è dedempus m'ès car.
 “Qu'em bouléc Aitourós at-fèt èste agradabble
 “En despachá-t jou, tadj acèrt desirabble;
 “Per çò qu'em tòque, au-méns, at pacte qu' ess hará: 575
 “A Simadous pes Diéus qu'au beirás counsacrá.
 “Mès d'abórt, coumo bèt, (aro á touti parlaue)
 “Era bago det Lac escatejant que laue
 “Dera sio ' scumo blanço aquét proumountouriòt
 “At delà det Banh caut, aquét berdous planhòt 580
 “Que s'enclié douçoméns de cap ar ' aigo puro,
 “Ta Licha-i, debará, pus à coumblo mesuro
 “Cüelhé-n t' arrefrescàs. Aquíéu bien que serat.
 “Es chibaus à lesé hè-i béue que pourat
 “È' bous-áuti tabeη que bous i-assietarat 585
 “(Premou que deuét èste uη chinhau fatigádi
 “En èste de maitís pes pourtét debarédi);
 “Que bous i-assietarat dessus baηcs de gazouη
 “Abrigats det soulei pes bótes silencieuses
 “Des melèzes, dess hais è des auéts oumbrouses; 590
 “Pus, qüan et biη brillant bous ajé tournat touη,
 “Amics det Lac bludéηc en tout seguí ' e pelouses
 “Pes Casteréts ta Simadous que pujaram

“È' r ' alianço pes Diéus counsacrà qu'el haram.”

Ce didéc: touïti ' ná taoun les enchainhae. 595
Et païs counegut toustém mès qu'admiraue
Aubougar; è Andòs, det qui s'ère apressat,
qu'au harié béi (premou qu'ère et camiη traçat
Just per dessus) et Banh, et témieple de santat
Det diviη luchouη, naus è bacís è cubes, 600
Banhadéres de marbe è coubèrtes estubes,
È des sources, det sól hilhes, et courrént trum,
È ce quin des lous tuts bourides s'escapauen
Tat Banh, pus en jessien, pus at Lac es mesclauen,
E' n es goundòles lou poubás jaune lichauen; 605
E' qu'ère bétch de béi ce quin buhauen hum
E curious de sentí ' t lou sulfurous salum.
Mès arréη nou balié ' ra ouble ' è ' ra frescuro
Det planhòt auançat dessus er ' aigo puro,
Trés-cénts passi mès lounh. En faço qu' om beié 610
dessus er 'auto ' rribo, ath près de Penouquèro,
Ara 'squèrro tout just des téts de Cabanéro,
Caudò, mès limpio at-fèt, louηgo, blaηquicuso è lèro,
Iou cascado: det Prat dera Hónt que benguíé;
A dezosèt-cénts pès en faço que ludié. 615
A dréto qu'apourtaue era briso dedj aire
Era cançouη sounòro è ' t murmure brulhaire
Dera Moiso dibino, hilho det cap agut
Dera Pito, è tout just sourtido dedj embut
Des Cũèrces, è ' n Lac quiét enηgoufrado à gran brut, 620
Aro qu'auién darrè ' ra ' rrouto carretèro
Que delà Bèro-Bisto at pè des Casteréts
Tat poui de Simadous amiaue per gahèts;
È ' ss hais, un arrudèu que harién, iou barrero
Entr' èro è ' t planhoutót, è ' t lou tét à pladé 625
Que coupauè et caumiás è 'ra fóрто lumière.
È douηç, béue es chibaus en gran abeuradé;
Mès es balénts, demést es malédes moussouísi,
Dessus es pèts de lous o's pèts d'oussi hiroúsi
Que les serbién a-drèt tas chibaus generouísi 630
De coubèrtes, en órde assietá-s à ledé.

Andòs que parle dabb
Arpeguizar è qu'au
demande de coundá 's
sós balentiés.

“Beuét, amics, beuét!” Andòs se les criaue;

“Que sié ' t gadje prumé dera ' spitalitat!
“Et téns, be l'aurat prou t'admirá ' ra beutat
“Det país; mès, et biη, nou cau pas que s'escauhei!... 635
“Jou que se tout erous de béi-bous acitau
“Apourtá-mous de còr ' ra bòsto alianço atau.
“È tout erous que só qu'edj arréi benerabble
“Que houc jadis de guèrro uη chéf incoumparabble,
Lecoubídi, mous aje embiat tout-aro andus 640
“Es sóss hils que nŭ-ùió jamès bist, jamès plus...”
È ' n didéc, à Luzaide Andòs que s'auetaue,
A ' Arpeguizar tabeη, ad andus les fitsaue
Deuant etch, mès es nòms eηcaro n'inhourae.
È douηç, Arpeguizar: “O plaη, qu'èm fièrs, Andòs, 645
D'aué per pai andus Lecoubídi 'dj erós.
“Aro qu'es Arraumás det país soun partidi,
“Qu'auem poudut, at pè des esponás flouridi
“At biélh glourious lichâ, tranquille dabb Izar,
“ ' Ra nòsto bouno mai, qu'es Bâscous arrebéren... 650
“Ací qu'as at mèn frai, que mès que tout m'ei car:
“Ena Soulo nechut, Luzaide que l'aperén;
“À jou, de counegué-t crous, Arpeguizar.”
-“Arpeguizar? qu'ei tu”, (des sós prunéres néres
Que fitsaue edj esclat Andòs) “qu'ei tu que héres, 655
“A ço que mous an dit, counégue as Arroumás
“Qu'es mounts soun hèts enta qu'óm nou les passe pas?
“Premou qu'úi diηquio ' ei 'ra tio glório beηgudo...
“Mès, que nou m'ère pas encaro counegudo
“ 'Ra tio nechénço; è, ŭé, qu'admiri, jŭén coum' ès.. 660
Atau Andòs.- Mès Arpeguizar: “Hè, jamès”
(Qu'au coupéc) “Ço que hi, nou-s pòt qu'óm ac balance
“Dap ço que héres tu madéch: taplaη s'auance
“Et mèn adj à toucá ' s tós aonades, Andòs!”
- “Arpeguizar, `ra gént se nâ-ei cap mentidèro, 665
“Ço que héres, segu, qu'ei etch hèt d'uη erós...”
- “Andòs, qu'arrespounéc,” póc meritant que i-èro:
“Non hi qu'et mèn deué pes-mals d'Astabiscar...”

“Que mous ac bós coundá taplan, Arpeguizar.”
“O, qu' en ei era glório as mès toudouns antièro;
“Mès, s'et pót hè pladé,” qu'arrespeurec etch hilh
De Lecoubídi, “ ùè, tau mouss houc et perilh...”

Que béuen.

**(1) Este “deuant era
mousso” me parece
que non tiene sentido.**

J'auié béüut tout just dera licou ta douço
Det biñ ceutic uñ gloup, è deuant era moussou (1)
Det sóñ ban qu'es lheuéc; è' d' áuti, 'n scoutá-u,
Es bouts de cüé büedá, sèñse póu de hè-s mau;
Á cantres hè passá les coupes cristallines
O cai at gargalhét des bouttes cótchifines,
Pes gourgès assedets, dera trilhó, ' t tchuc blous,
Mès bouñ qu'et “sagarnó”, citro des lous coulines,
È' s lous bénes empliá-s det sóñ hñéc generous...
Prega nou-ss harién bric ta tchourlá ' t jus frescou,
Es Báscous, ne tapòc edj arrecit de glório;
È 's Céutes mountanharts, enn escoutá ' ra stório
D'Arpeguizar, è ' t coude aboundous des sóss hèts,
Es lous tusséts couputs hè toustém calamèts.

Louhits qu'arribe

È coumo Arpeguizar á péno coumençaue,
Ena nõbblo ' ssemblado en arretart qu'entraue
Louhits, hilh de Bourséu, beñgut des bats enjous,
Fitsat en Ílarboust, mès étch à Simadous,
È d'Andòs, nou sab-óm ce coum toustém jelous.
È quaucarréñ de faus qu'auié es sós güéls grídi
È quaucarreñ de fat es sós péus cendriblounts;
Uñ chinhau bichoulous, hè, qu'auié móts hardidi
Ta semiá ' ra discórdio è hè desórdes prounts;
È tau en' assemblado aro que s'auançaue.
Pleñ de machant boulé; mès nou l'arrémarcaue
Cap bric Arpeguizar; atau que coumençaue:

**Arrecit d'Arpèguizar
(1`èro Partido)**

Douñc qñan es Arroumàs, qu' a péno counéguiém
“A-cént-ciñcant'-ans-à, pet prumè còp beñguéren,
“Semblant de nou boulé que pats d'abórt que hèren.
“Quin s'èren coumpourtats, nous-àuti qu'ac sabié,

“Dabb es de Gaulo, è póc hidá-mous-i poudiém.
 “Taplaη, coum' óm didié qu'auién touto ' ra tèrro
 “As lous pès, è soullats à pialès tara guèrro, 705
 “Desirá souloméns que debadj era Sèrro
 “Quiéts mous lichéssen biuéue, è qu'en es arregious
 “Nòstes nou' ntrèssen pas jamès es lous légious.
 “Mès, nat, hè-n, amistat, dap loups! lèu qüaüco ' nhèro
 “Que se bous prenerán, pus iou güélho leitèro, 710
 “Pus dués, pus qüate lèu; è qüate uη cóp s'en án,
 “En lichá-les tourná douηç güéit qu'en boulerán...;
 Atau nou poudéc cap durá dabb és de ' Rroumo:
 “Es crits des ouprimats detch houns de cado coumo
 “Pujá tat cèu, è ' t pès dera lou tirannió 715
 “Des bòsti mounts d'abórt, Aunédi, pera ' squió
 “Abaté-s, pus passá tas nòsti; è qüan les bíren
 “Hè-s castèts en país pertout, tróp que sentírem
 “O, qu'ara Jüato lou mous bouliéem asserbits
 “È qué, s'ac lichàuem durá, j'èrem fenits! 720
 “È douηç de soulheuà-s es biéls que descidèren;
 “ A jou, t'aué secours des Ibèrs, qu'em lancèren
 “(Qu'agg avió demandat, premou qu'es Arroumàs
 “En béi-me tout soulet, üé, nous's pensarién pas
 “Que d'arrébouluciouη quauco missiouη auéssó) 725
 “Que m'espédièren douηç, en passa pes soulás
 “Des còstes, at middió dera sèrro maestréso,
 “Darré Berduη è Jaco, Aínso, Arén, Tremp, Sòrt,
 “Ta qu'Andórro, Sourdous, Illergaunédi héssó
 “Lheuá-s, sus es tirans cai d'un coumuη acòrt, 730
 “È hè-les béi qu'enfiη eth bouη drét ei mès fórt.”

**Et carriηclomént
det car**

Ce didié, dès sóns güèls iou lame s'escapaue;
 Caduη, en escoutá-u, biη pur qu'ess harrupaue;
 En là, pera coustèro, uη car que carriηclaue;
 Mès étch, nou harié pas atenciouη ad arréη, 735
 De tout çó que didié de bètch tant ère pléη:

**Arrecit d'Arpeguizar
(1`èro Partido,
seguido)**

“Jou, ta lutá, ce héc, “dabb es dera mió ' rraço,
 “Tournà-m'en, è lèu-lèu! È ' t didió marcat, à massó

“Dessus es Arraumàs, es sèrres lambrejá
 “As dus caps, dedj Auciaη è dera Mar granaço. 740
 “È bous-áuti tabéη apariá-bous dejá.
 “Èri, tas nòsti camps et lou gròs dirijá.
 “Mès, arridé-m' en jou: “Be pòden arraujá,
 “Amics: lichát-me hè! Dera gént arroumano”.
 “Ce dichí, que sera ' ra poudénço lèu bano! 745
 “Que mous ajudarán es arròcs, nŭ-ajat pòu!
 “Des de ' Rroumo, aro, tiét-nou-n bálhi pas uη sóu!”...
 “Quin Diéu ginhéc m'avié dictat talo pensado?
 “En iòu batch arribéto apariá iou ' mbuscado,
 “Pus dabb arrésouluts ' sa prouboucí ' r ' armado, 750
 “ 'Na ta furiousoméns acourá ' s batalhous,
 “Pietous è cabaliès, tribuns è centurions,
 “Qu'en prenèssen iou hiro è iou guino n'auèssen
 “De benjá-s è-n seguí cap bric nou mous perdèssen
 “È douηc en tracanart de cap en-pléη caèssen!” 755

**Arribado det car
 des goujates.
 Ce quin ei hêt
 è ce quin tirat.**

Ce didié generous; de sa bouts edj esclat
 Qu'es mesclaue at murmure argentiη det Lac plat
 Coum'at carrinçlomént d'aquet car qu'arribaue
 Despus uη moumentòt, et Banh ja traspassaue
 Adj en çá, ja tout prés des sóss hèchi fieulaue. 760
 Qu'ère un car de plasénço, ournat ta lugrejá,
 Prèsque parélh as qui serbéchen ta ' rbejá,
 Arreηgat souloméns à-drét, enta qu'ess hilhes
 Des chèfi mountanhants, baléntes è gentilhaes,
 Es poudèssen dabb ètch bèt-chinhau passéjé. 765
 Es péces douηc qu'auié mès primes è laujères:
 Qu'en èren es calliés escultades è béres,
 Es cancèts hèts ath tour, ess hourques d'òr brillant
 (È soulide taplaη et timouη, per deuant,
 È prou hèrme edj empiés); pintrades es escüanes; 770
 Des arròdes tabéη galhades es baranes,
 Coulourádi ' s arrais, è cado hèch daurat
 Dabb era sió barólo, è' t boutouη argentat.
 Mès, ar arco, ta balha plaço, mès larguétó;

È de cado coustat que courrié iou baηqueto 775
 Coumo se cado pósto à cado leuηc cancétch
 Ère estado aplicado; è tout, ŷé, qu'ère bètch;
 È ' s pihourcs, de büés blounc, aprimats, alouηgádi,
 Lou poumo d'òr at cap, esquiçats è ' scartádi,
 Iou télo que tenquién, que lichaue passá 780
 “ Ra luts, è, per darré manteηgudo, en gliçá
 Poudie tanplanη tout dous ta hè 'oumbro auançá.
 È tabéη, ta drabá, qu'èren es escloupétes
 Lides; d'òr er' arrèsto-scũano que ludié.
 È' dabb iou jũato d'òr que tirauen, sajòtes, 785
 Dués anoulhes bessüés, blaηcounhes è finótes;
 Benac, bouη serbidou, deuant, “ha!” que didié:
 De goujates, laguéns, uη echchame ' rridié.

**Es goujates que hèn
 trigá't car.**

D'ouro, at souléi maitiau, que s'èren ja lheuades, 790
 E'n lou car lant è deus, pus, que s'èren pujades:
 Ta Castilhouη passá ' t maitiη qu'auién boulut.
 Mès us ambassadous ta lèu qu'auién sabut
 Qu'arribauen, tout séc que s'en èren tournades;
 À Benac qu' auién dit de hè birá ' t parelh 795
 È biste, è de hè ' na ' r ' agulhado ' n paupélh:
 Premou qu'èren, de béi es Bàscous, plaη curioses
 È d'èste à Simadous, è biste, desirouses...
 Mès, ŷé, dabb un gran gòì, bién mès lèu que creién,
 Que les troubauén aro è ' n planhót les beién. 800
 È douηc, dide á Benac “que plaη-planét passésse
 Pera carrèro, è quiη chinhalót es triguèsse
 È darré 'dj arrudèu dess hais uη pòc s'estèsse:
 Qu'es anoulhes atau tournarién préne ' lét
 È qu'óm ac béirié tout pes cletères à-drét.” 805

**Danouno, Gelais,
 Andresén**

Aro à-drét s' i beién es goujates, groupàdes
 Det coustat quèr det car, á tu deuóro ' ηeliades.
 De Horrèro, d'abórt Danounho d'Atsiouη,
 Aimado de Sernén.- es jous ena baηquéto,
 Bràci crouozats, en cant emparado, at-fét quiéto, 810
 Bruno é blaηco è soulide è de calmo atenciouη

Emeliado.- At sóη coustat, Gelais, demourado
 (Et cout sue et cancétch) douçoméns assiétado,
 Culais as péus d'òr, è, ùé, coumo ' ra nhèu
 Qu'et biéu maitiη empourpre, era faço ' rrousado, 815
 È's güéls d'uη bért (1) parelh at bért det palle cèu,

**(1) ¿Non balerie mès
 “blu” que “bért”?**

Sie ' n scuscai douttous o sié ' n auróro fino...
 Helás! qu'auié perdut és sóns parénts trop lèu,
 Praubóto; que l'auién lèu lichado ourfelino.
 A Bourdèu qu'ère mòrt Cautousèn et sóη pai, 820
 A Bernét de Larboust Urió es bouno mai.

Mès Harisp et sóη ouncle, (aquétch qu'auié per frai
 Astouη, edj arréi d'Auro), Eretsouη sa tantino
 La s'auién adouptado: a Hannar, -dedj arréi
 De Couserans, Halòis, hilh hardit, - prometudo 825

L'auién. Étch ja benguié; douηc le s'anaue béi
 Lèu; edj alendemaη; è ' n sós pensades mudo,
 Et cór empliati det sóη amou que nou-s pòt créi
 Gelais, gautirróso è de hüéc cabelhudo,
 Et mentouη sus eth cout, ço qu'ère dit è hèt 830

Uη chinbau qu'auetaue, et güélh uη póc distrèt.-
 Mès entr'éro è Danounho, aimabble è generouso,
 Era bouno Andresèn, dréto, dabb era maη
 En caucétch qu'es teηguié; ' ra sio capo de laη,
 Jetado ta darré, lichaue merbelhouso 835

Béi ' ra sio treço bloundo, esbessaüado, abouηdousou,
 È sa talho admirable è ' t són frount lis è pur
 È ' ra doubblo ' sclairou des sós nines d'azur
 È sa gràcio parfètç, uη póc melaηcoulico...
 È douηc toutes hè nhau pera cletèro oubblico. 840

**Hanacouη qu'es bé à
 Andresèn; mès éro
 qu'auèite à Arpeguizar.**

Aquiéu as arregarts magades qu'èren bién.
 È tanplaη, Hanacouη entrébéi à 'Ndresén,
 Ra çó det nóbble Andòs è ' ra hilho d'Erzén,
 Qu'aimaue. Mès nou béi-le-s éro: sous pensades.
 Per tant qu'enn hésse hautou ' stimo - bric pourtades 845
 Nou i-èren: à ueità qu'auié 's nines abiades
 Des arbes at traüés dedj espés arrudèu

At-qui-ère drét, debadj era ' splandou det cèu,
 Brun, lequit, fièr, méns gran, mès mès soubble dilhèu
 Qu'Andòs mèmo ' t sòn frai, è touto qu'escoutaue 850
 Ce quin parlaue aquíéu, è nou s'arrébiraué.
 Premou qu'Arpeguizar nou s'en ère abisat
 Qu'enta ' scoutá-u óm s'ère aquíéu darrè trigat;
 Qu'ère prèsque d'esquiés birat ara carrèro,
 È qu'ère per darrè ta dénsó ' ra barrèro 855
 Qu'ess hais hüelhuts harién, è det sòn arrecit
 De glòrio étch qu'ère tant acupat è ' rramplit
 Que nou les sentié ' quiéu, as goujates aimabbles,
 Mès toustém perseguí, ' s balentiés admirabbles;
 È ' ra 'sclairou det Lac, det sóη esclat magic, 860
 Qu'illuminaue en-pleη et sòn front energic
 È, tout ço que didié, que nou-s perdié cap bric.

**Arrecit d'Arpeguizar
(2do Partido)**

“Ja courrién”, ce harié, dounc de cap as trepères,
 “Es Arroumás; è póc-à-póc des arribères
 “Em seguí-mous toustém, entrá pes garraspères 865
 “Aoun èrem à-drét pes nòsti demourats;
 “E'n escüará douηc counselhá ' s mès goujats:
 “Trucat toustém! Hèt créi que debará pes bats
 “Boulét! hèt douçoméns! À seguí-mous ja-s bouten;
 “Nou cau cap, de ço que les demóre, qu'es deuten!” 870
 “È, douηc, pès contro pès, aucidénts, auciduts,
 À, ' rrecúlis toustém pes mountanharts embuts
 “Et nòste batalhouη adz áuti qu'atiraue
 È' ηguéns en tracanarts toustém mès less hicaue;
 È jou, üé, d'èste triste empatchá-m nou-m poudí 875
 De béi aquéro gént béηgue touti mourí!
 Inoucénts, ja n' aüié! Mès saubá ' ra Bascounho
 “Nou calié pas, pourtant?- As tirans souls bergounho!
 “Edz áuti, det deué nou-s déuen cap pendí...!
 “Coumo qñan soun dus loups en iou bórdo de güélhes 880
 “Entrats. È ' us idòls qu'ei hèn: üé, qu'an barrat
 -"Es ómes et portau; ja les pénje as aures
 “Era mòrt, premou qué, pes cletères det trüat
 “Dap lances è dap paus es güélhès j'an hurgat,

È tirat mès d'uη còp saηglantes es lous puntès. 885

“Mès, üéro at caη, laguéns dabb es loups, malerous!
 “Aquésti dessus étch es lous arraujes juntas
 “Enta ' scaná-u abiâ: mourí benjats qu'ei dous!
 “È' t sóη mèstre madéç (tant éi ' ra bórdo ' scuro!)
 “Dabb et piòc abachat hè-u iou grano bleçuro; 890
 “Aquiéu n'èrem, amics; qu'èi deviém demourá:
 “Ó frais”, que m'esclamé, üérat: se hèm bric mino
 “De pujá pes sendès aro, de debará
 “Parquiéu qu'empatcharam, per tant qu'en ajen guino,
 “Es mals qu'as nósti frais ath còp hè ' mbauça bam, 895
 È, mès, as Arroumàs iou bió qu'enchinham;
 “A lóc qué, tout atch houns des bats se mous trigam,
 “Que creirán empoussibblo at-fèt era pujado,
 “Nou beiran cap, au-méns, ç'aoun éi ' ra passado;
 “En ban que cercarán: at miéi, toúti turbats, 900
 “Sense qu'en escape uη, que seran massacrats...
 “Stém-mous atch houns: tant pís s'èm dabb èri ' scrazats!”
 “Adj en sus douηc cridá, ta que toúti m'aujissen:
 “Ia-ia-ia-hó! Barrat de cap at nórt es bats,
 “Hils d'Aitó! Haut, barrat! Ja-n soun, embartuerats! 905
 “Ia-ia-ia-hó! Qu'es mals, ó Báscous, aro glicen
 “Des bóstes màs! Qu'es Diéus justi, o ' Escüaudús,
 “Bous ajuden” Hèt, haut! esboulhá bit-dessus
 “Es de ' Rroumo ' ra sèrro! È sènce póu tchafrât-les!
 “À ' rrisque d'estrounhá-mous à-masso, estrounhât-les!” 910
 “Douηc, ena batch, at miéi, sus iou ' spóno ' stabblits
 “Just qu'èrem, - à tourrénts è carrouls è tourroumbes
 È malédes coupants è marrócs coum ' à troumbes,
 “Labaces è calhaus, irresistibbles lits,
 “È gourraces de pèiro è güéinejants granits 915
 “Guintchoÿsi, bourroumuts, enòrmes è terribbles,
 “Abandüats è poussats per cént puns embisibbles,
 “Dabb arrapiditat esliçá-s è sauté,
 “Gourrí de tout coustat, è, brulhaires, mautâ
 “È tracâ de pertout era gént arroumano 920
 “Aro amourro ' n embut, ena ' rrecérco bano
 “De quauque escapadé! Nous-áuti douηc, at miéi,
 “Eηcaro qu'ena ' spóno es masses tourbejantes,

Mous troubéssen tanbéη è ' s troupes tournejantes,
 “Dera terrou qu'auién afrousoméns miaçantes, 925
 “Mous grounhèssen, - poussá taoun just poudiém béi
 “Cai coum ' at bucharrás ess hóles calhauéres
 “Croullantes; è cridá de cap as garraspères:
 “Embauçát-ne toustém, à tchárrous málhouquères!
 “De nous-áuti, ũitat, nou-nn hacét cach ne prêts! 930
 “Per uη des nósti mòrt, de ' Rroumo n'i-aura dèts.”

**Aplaudiments.
 Trouble d'Andresèn.
 Et car que s'en ba.**

“Arpeguizar, bràbó! ha, balent!” ce cridèren
 Es guerriès, è des mas à-masso que truquéren;
 “Arpeguizar, erós, qu'éi à tu que beuém!”
 - Un erós coumo tu, pas cap nou-n couneguém". 935
 Que l'au lancéc Louhits (aquet fiouη, qu'au tiraue
 De cap à ' Ndós, et faus, è píri j'apariaue)...
 Mès Andresèn, à tout acró que s'empourpraue,
 ũé, de nou sabè pas quin estranh sentimént,
 Trénde c bágue è counfus; è douηc, sus et momént 940
 Qu'auéc d'esbaudí-s póu; a cancètch à-penes
 S'es poudéc téngue aquíéu, tant batiéη es sós bénes
 È t sòn còr esmoubut; troubá-s mau qu'es penséc.
 È Danounho, at coustat, qu'ac bie, que l'auietèc:
 “Ce quin ès bèro, amigo, è ce quin sémblen fines 945
 “Es tòs tampes per aro! è ' s tòs goutes aηdués
 “(Ei 'dj arreflèt desshais ?) de luts que sémblen pliés,
 “Douce è ' rroujes mès qu'ess hŭélhes purpurines
 “Dera ' rróso; è que jés iou ' sclairou des tós nines
 “Biéuo è claro!”.- Atau èro; Andresèn, en auji'c, 950
 Troubblado, que cambiéc de coulou, que palic
 Sus et cóp; è Danounho: “È mès, qu'ás? és malauto?
 “Arréu-arréu ' rroují, pus palí 'ra tio gauto...”
 “Hè, b'en só, bet-chinhau!... Mès, n'era ío n' er ' auto,
 “Amigues, non crenhiat...; souloméns, s'ac boulét, 955
 “Ta Simadous mou-n bam partí dabb et carrét;
 “e i arribaran lèu es Básocus, b'ac sabét!”

**Era Proubidénço
 dibino.**

Helàs, nu-i devién pas arribá, pas eηcaro

Au-méns, d'aquét dió bric nou-i deuién arribá:
 Que de hiro uη boutourn tróp terrible bindj-aro 960
 S'anaue ' quiéu lheua, ta ' mpatchá d'acabá
 R' alianço... Mès, o gó! au moumént detestable
 Aoun Louihits ja cūaue un diaboulic proujèt,
 -Umiliá ' Ndós è 's sós, è troublá-c tout, at fèt,-
 Just et Cèu quaucarréη at cóntro j'avié hèt; 965
 D'uη amou generous et galhouη admirable
 En'amo d'Andresèn, just qu'auié Diéu plantat
 È tara pats uη gatje adourable creat.-

**III.
ERA GABARRO**

Aro' t car carriηclant enlà que s'en anaue;
 At delà des bousquét's Arpeguizar qu'au bie 970
 (As de laguéns parcró-sénse destingá bric)
 Just abans et marrètch, qūan Benac ja l' abiaue
 De cap a Bèro-Bisto, è douηc, que perseguic:

**Arrecit d'Arpèguizar
(Fin)**

“Abans que hésse néts, pas uη nou-n demouraue,
 “Des Arroumàs, pas uη en afrous tchafadís; 975
 “Det lou saηc è det nóste et pourprat surmadís
 “Qu'auié tintat de ' rrouje era ' scumo det gabe;
 “Haut, haut!”, que m'escridè, “que cau qu'acró s'acabel
 “Seguim era ' rroujou saηglanto det tourrént;
 “Uη bouη cóp que mou-n cau desshè, d'aquéro gent! 980
 “Lichém es cóssi mórts! les se minjen es aggles,
 “Enn hace edj òssi blaηcs aro ' t souléi ardént!
 “Courrém at mès pressat!” È douηc, us arridaggles
 “Bittouriousi possá, us hilhét's pet mount sourt
 “È courre sauba drét Aspalugo è Labourt. 985
 “Çó d'aute, qu'ac sabét: quin mous èm estabblídi
 “En país tarberés, qu'es Arraumás abídi
 “Auién tout despoubblat! è ce quin n'èm sourtídi
 “Dap bous-áuti d'acórt, n'a-gūair'-à... Mès, qu'em cau
 “Prouclamá qu'ei Andòs surtout...”

**Et fiouη de
Louhits**

- "Héé, que bau, 990
 “Ha, mai-ó, ço qu'an hèt etz áuti? Nou n'aprèsse,

“Arpeguizar, de tu pas uη soul acitau!
 “Qu'ac boui dide bién haut! tantpís pet qui s'en blècel.”
 Atau que l'au coupaue aro't jélous Louhits,
 Ja tout dreçat, è ' gǔéls de desáfi hardits. 995

**Uriats qu'es lhéue de
 cap à Louhits. Es lous
 paraules.**

Andòs, lichá-c passá, ta nou troublá ' s esprits,
 Lheuá-s, ath Bàscou fièr 'na balhá ' r ' acoulado,
 Hè-u béue, e ja boulé hè partí ' r ' assemblado
 Ta Simadous, en Burbe, enta fení ' t trattat;
 Mès, acró, plade pòc ar ' amo tróp froussado 1000
 De Uriats, pet fiouη ta malicious picat
 Que cóntro ' s Ceutibèrs Louhits auié tirat...

Coum' at pè d'uη poumè, pet tèrro, ' na pelouso,
 Quân iou poumo ' ss hè béi; maduro que paréch,
 Jauno è ' rroujo; mès, ũé, tan lèu qu'óm la-s sazéch 1005
 Ta minjá-lo's, tout séc, d'éro, biórlo è bermiouso,
 Que sórt uη tótchou létch, o iou bèspo hirouso
 Que freméch è brounzine è grince (1) de furou,

**(1) No tiene dientes la
 abispa**

È qu'òm la-s jéte lounh dap póu è dabb currou;
 Mès s'et bàjou mousségue o s'era bèspo pique, 1010
 Dabb etch hichouη, d'un bouη patac óm arreplique,
 Atau det còr machant de Louhits que sourtié
 Hèno; Mès Uriats, bleçat, póc se poudié

Rreténgue-s: “Hóu, jelous! que didiés?” ce harié,
 “Despietous?” “O-mai-ò, b'agg è dit; è tróp laches 1015
 “Us que sábi qu'en soun, qu'aurièn ames trop baches
 Ta hè, ũé, coumo hèc Arpeguizar, palóts!”

Qu'arrespounéc Louhits, è qu'óm beié ' s sós caches
 Auerères passá pet coustat des sós pòts...

Douηc Uriats, furious, è mès miaçant eηcaro: 1020
 “Hutch d'ací, lounh d'ací! Bêt-t'en magá ta caro,
 “O senou!... Mès, nou n'ès, de nous-áuti, nou n'ès,
 “Brigant!... È' t bras lheat, d'aténhe-u j'ère près,
 È Louhits, marmoutant è ' t gǔélh tout de trauès,

En fremí ' rreculá, ũé, de quauco camado; 1025
 Mès Uriatz, de cap à touto ' r ' assemblado:
 “Bous ac demánda, nham, se bou-n cau taloméns

“De cauradje, enta hè, des serrès arribénts,
 “Arroulha mals! Poulit couradje! Ena mountanho
 “Que hèt at magatouη! È qñan seriét atch houns 1030
 “Dera batch, esbitá touti ' s carrouls ardouns
 “Plan pouiriét!... A Ludruη, ena ' rraso campanho
 “Nous-áuti que mous èm at countràri lançats
 “Tout at bistabble, en-pleη descoubèrts proutedjats
 “Per arréη, è qu'auém afrountat era ploujo 1035
 “Des flèches è des paus è des dus jabelòts
 “Que harién tout et cèu nère coumo ' ra souje!
 “È pus, qu'óm, benguerá trattá-mous de palóts!
 “Qu'es cau enténe!... Es darts, o, per ta pòc qu'en parte,
 “Ei poussibble, en arréηc s'óm ei, qu'óm s'en escarte? 1040
 “Mès es mals, qñan óm les be béηgue, hè, qu'om s'aparte!...”

Harts qu'arreplique à Uriats.

Atau que batanaue Uriats, emprudent,
 Es güéls tróp arroujits, mai-ó, pet biη ardént,
 Dap pássi per deuant era gént è ' rre-pássi,
 En sarra ' s punts, è ' n hè gèstes dabb es sós bráci, 1045
 Dabb et talh dera maη miaçant tabéη bet-cóp,
 Ço qu'auié dit Louhits en arrebirá-c tróp.
 È Harts, e enténé-u eηcaro qu'Adinándi
 L'au tirèsse pet cout, - Harts que s'ère troubat
 Ena batch, qñan es flóts des mals i-auién trudat 1050
 Es de ' Rroumo alentourn, è just i-auié ' scapat,
 Que nous poudéc cap teηgue: “È jou, que s'ac demándi”,
 Que s' esclamèc, tabéη escauhat pet biη pur,
 “S'ei seriés demourat, ' n aquédj embut escur;
 “Tu que hès et parfant aquiéu...! Qu'ei harié sombre, 1055
 Crét-m'en: es Arraumás alentourn sènsè noumbre.
 “E's guimbaires carrils en lauás per dessus!
 “Que bau edj enemic per ióu plato ' stienudo
 “Cargá? Hè, lèu qu'óm nou-s sent mès, en courré-u sus,
 “Embriagat pet lans è ' tch hüéc dera courrudo! 1060
 “Mès calé, ' t saηc herét, ùeitá ' ra mòrt arrudo
 “At tour det bèste cap birá coum' uη gahus,
 “Be t' i-aurió boulut béi, à tu! Ha, mai-ó, biste,
 “Palle coum uη linçó, ha, qu'auriés hèt uη triste

“Bisatje, dabb es tós alentourn esbaurats!” 1065
 Atau que didié Harts; è, ŷé, coum ' Urĩats,
 Ta trufá-s'en, bét-cóp es espalles lheuauae,
 En sous paraules, étch, toustém mès s'ahescaue
 È qu'en auançaue et touŋ, è qu'au harié pujá
 Toustém, è qu'es béié qu'anaue cridá, já! 1070
 Coumo des mótschi mals è des bósqui bounhádi
 Lèu nèch, qŷan béŋ de plói, iou bapourouso lét
 Broumo fino arrapado ara hauto parét
 A miéi flaŋc, en courdous pera briso ' slourádi,
 Que glisce at bòrt det mount, è qu'úi sémbles oundéjáj; 1075
 Mès, s' óm la bé ' scourré-s adj en sus, è pujá
 Bistoméns en seguí ' slices, carraus è coumes,
 Lèu ' ra ploujo at segu bo tourna cai des broumes, -
 Atau ' na bouts de Harts iou ' nténso animacioun
 Arégè-s s'entenié; qu'anaue ' ra pressiouŋ 1080
 Hè de hiro ' spetà iou terrible ' splousiouŋ.
 “Bè-n, bè-n”, ce perseguic (det gŷéŷ qu'apageraue,
 De bach en haut, pléŋ de mesprèts, à Urĩats,
 È det pè, bŷoulént, en tèrro que frapaue
 È de saŋc et sóŋ cótch pes bénes qu'ess houlaue;
 Mès arrògui toustém qu'ess haurién sós esclats); 1085
 “Bé-n, et póbble mès gran de toüti, qu'úi es Báscous!
 “Edz áuti, bouni soun dilhèu ta bŷeda fláscous;
 “Parèŷ s'auiéŷ à hè, lèu qu'en aurién us máscous;
 “Mès blaŋqui que haurió, cŷárrous è ' sbarnadjats!”
 Atau Harts, ath són touŋ aro deblateraue, 1090
 Laŋgŷart, è pes sós móts sous óstes aufensaue
 Que murmurauen já, Bounecouŋ, Ourcoutar;
 Tout en de-bades hè-u Apòt, Arpéguizar
 Sinnes... Tas Ceutibèrs afrounts que debanaue...

Arreplico d'Urĩats.

Mès Urĩats: “Oiiè! hè, didétt-óc, hèt lèu 1095
 “S'èt arribats, d'acórt dabb etch hilh de Boursèu,
 {{ Et brigant de Louhits, esprès enta ' njuriá-mous.
 {{È de taus coumpliménts en pléŋ embeumiantá-mous!
 {{Be t'en eŋcargues bién, ma hè! Mès, ŷèro-tí!
 }} À fórcò de houlá-s era broumo, sourtí 1100
 {{ 'Tch houdre detch houns, è ' t pét det lampelà partí!...”

En didéc, deuant étch jetà-s è's boutes qu'èren
 E's béires deuant étch, birà d'uη soul patac,
 Hè'c sauté, cabbejá, coupà-c è fracassá-c
 Tout , brulhant, fremechént! È' dz áuti qu'es lheuèren; 1105
 È' s sós d'arreteηgué-u, è biste, qu'ensajèren;
 È' s Básous, esmoubuts, qu'es lheuèren tabéη;
 È' crits, è pilhabat! Tout, aro, quèro pleη
 De treubble... È douηc Louhits en depart sabouraue
 Touto ' quéro bagarro, è'n sóη cór que goustau 1110
 Un gòì maliη.- Mès, ùèro, Uriáts à cridá
 Tourná-s: “Hè mai-nou-űéro! at coustat de nous-áuti
 “Nou-i pedat pas arreη, Básous! Ha, quin m'en tcháuti
 “De touíti, s'èt parèls à Harts! Nou bo goudá,
 “Aquét lánηou, hè béi se l'aparteη er' amo! 1115
 “'N apagerá-u et punh, tout séc sus era camo
 “Flacá!” - Douηc étch. Mès Harts está's, braci croudzats,
 At bét miéi, tà hè-u bién compréne, à Uriáts;
 Que nű-au harié bric póu; è, ' ra bouts fremechénto,
 È tanplaη, ta trufá-s, mousseganto è prou lénto: 1120

**Harts qu'ensulte à
 Uriáts; aqueste, en
 plaça-u cóntro't tèrro,
 que l'aucéch.**

“Mès, nű-ès pas Uriáts?” (Fitsoméns, ironie,
 Que l'auieitaue) è douηc, - nou-c sabes dilhèu bric -
 “Escoute ço que dits ena nósto countrado
 “Uη bouη arreproubè (qu'ett hará méns humous):
 “Tu qu'as coubèrt en tét dessus era tio cado 1125
 “Sus era det bediη nou jétes pas tidous!”
 “Ja ' i prou herét, enta calmá tous bouridous...”
 “È que bós dide douηc? Nham, ce que dide gódes,
 “O Harts? Hè-i atenciouη!”, qu'au cridèc Uriáts;
 “űère-tí! qu'et pouiriés esleηga sus es lódes! 1130
 “Qűan cour car biraulè pes gahéts esquiçats,
 “Que capule, se ban tróp biste ' s sós arredes!
 “J'ac créi, jà, que mès lounh nou t'auançaras gout,
 “Qu'et brempará tabéη de ço qu'òm dits partout:
 “Et que sémie botourn que sègue perigglado!” 1135
 Ce cridaue, era ' splumo ara bouco, arrajous. -
 Coumo qűan pet ploujás iou garouno houlado
 Dera moutanho ' ntièro, esboulhado è curado

Es debríci s ' empórte è carréje adj en jous
 À pialès, tourrentás auriéu è bauçous: 1140
 Calhaus, turres, carrouls, labàces è malédes,
 Qu'arrólle tout acró; tout acró que seguéch
 Es sós flòts, en tchautchá pes esplumes arrédes,
 È que coumble et sòn liét enfiη, qu'au arrampléχ
 È qu'au hè desbourdá pes campanhes aubèrtes 1145
 Qu'en soun lèu de limouη à grani buls coubèrtes, -
 Atau d'Uriats et gourgè pantechant.
 È, baups, sous péts, coumo d'uη loup tout escumant
 D'arradjo, défendién aro à Harts qu'ajustèsse
 Arréη mès.- Mès per Harts, nou-gg espérét, que cèsse 1150
 Ne que cède: “Mai-nou, de tu que nou n'aurè
 Bric pòu, è ço qu'em plats, s'em plats, qu'ac didéré!
 “Hardit!” ce s'esclamèc, “trufo-t' én plaη, des Báscons;
 “Mès nũ-auém pas jamès jetat es nósti cáscous
 “En combat, ne hujut, coumo ' t qui sábi jou!...” 1155
 Tas goutes, Uriats que sentie ieu ' arroujou
 Pujá-u, è hòro d'étch: “È douηç, à Mount-Majou,
 “Hujut qu'è, jou, hujut? Nham, nham, toúrné- à dide!”
 - " O plan!, qu'arramic Harts.- "Baurrièn, qu'en as mentit!"
 - " È tu dounc, Uriats, qu'en as arrepoutit, 1160
 “Há, há!”, que s'esclamèc Harts haut, en tout arride...
 Harts arride! Alabéts Uriats nou-s teηguéc
 Bric mès, è nou s' i bic bric mès, è qu'au caèc
 D'uη saut bit-dessus, è, dabb uη brulh, arrapide
 En hè ' t tourn, dera maη crispado qu'au prenèc, 1165
 Qu'au gahèc at cougót, hól, dabb èra maη quèrro
 È qu'au jetéc de cap. Étch que tirèc en tèrro
 Uη patac, baum! tà fòrt, qu'era tèsto petèc
 Sus era célho nét, è ' t cerbètch qu'en sautèc,
 È tout de lounc aquíéu Harts mòrt que demourèc. 1170

Gran desórde.

Mòrt qu'ère Harts: qu'auié pourtat cóntro' ra ' rróco
 Et soη cap” just se bie arribá: det patac
 Arréde queheuc mòrt sènce hè cap d'esmac
 Mès. alabets, nou houc ne petito ne póco
 ' Ra confusiouη! Toŭti lheuá-s, toŭti miaçá-s 1175
 È poussá crits auriéus, è ' s armes arrapá-s

Glaibes, espades, darts è piques; è boutá-s
 Lèu en plérη à hourres è garbes que s'anauen;
 È baηoméns es biéls d'arrestá-c qu'ensajauen,
 Aubougar, Ulohóts, Hóloméns que cridauen 1180
 Aguèbre è ' s sós tabéri, en auançá d'uη tróc,
 De Harts, banhat en saηc arrouje, en lheuá ' t cós:
 “ Benjanço!” “ Ómes, que hèt?”, que s'esclamaue Andòs;
 “ Ha, qu'ei douηc tad acró que seriét arribádi,
 “ Báscouns! Cèutes amics, b'en et tróp, esgarádi!”; 1185
 Qu'ère plaη banoméns que s'esclamaue atau:
 N' Éusques ne Ceutibèrs, pas uη soul escoutá-u;
 È qu'ère banoméns tanbéη qu'èren dreçádi,
 Dera bagarro at miéi, Derrouη, Arpeguizar;
 Nu-i poudién cap arreη, ne tapóc Arraigar. 1190

**Ourcoutar que bo pará
 à Uriáts; Apot que
 l'aucéch.**

Aro dessus et cós de Harts que ' idoulaue,
 ũè, coum' un loup bleçat, Adinándi sa pai;
 Mès nu' i cap à gemècs que pensaue et són frai,
 Apót: era sio pico en sóη punh que sarraue
 Ta fórt que s'enn haurién es nuts dera sió maη 1195
 Touti blaηcs; è, furious: “Uriáts, béne, caη,
 “Béne, moustre! Que cau sauté' s barres qu'etto haço!
 “ Aouη ès?” (Premou que Uriáts, desgrisat
 `Pet malur qu'auié hèt è d'anouciouη brizat,
 S'ère adj escart tout mounh tirat! è ' rresistat 1200
 At moumént nŭ-aurié gŭaire...) “Acró, jou, que t'ac passe
 “ Nou-c créjes pas! Dap jou les as, aro, ' s ahès!
 “Bioj-aro tu tanbéη nou ' rrespirarás mès!” -
 Ja l'auié bist, d'uη lans ja l'au benguié tout près, 1205
 Qŭan Ourcoutar, atau hirous en béi-lo béηgue,
 Per Uriáts fremic, è deuant es jotèc,
 Supplicat è paraire at cóp, è l'arrestèc.
 Apót, furious, Apót, de sentí-s arretéηgue,
 Auriéu coum ' uη sanglà (Plaη qu'en pourtaue et nòm)
 Séns ' arrespectá ' t biélh, abugglat, nou sab-óm 1210
 Ce quin: “Hè, parto-t tu!” Det palè dera pico,
 Det nèrbì de deuant, en tout cridá-c macá-u
 È ta fórt, ara tampo, en poussá-u, apretá-u

De despiét, hóro d'ètch, iou patacado oubblico
 È ta séc assoumá-u dabb et cant det cabéllh 1215
 Que caèc Ourcoutar, ja-s barrèc et són güéllh,
 È que beṅguéc tout flac, que caèc, arrapide,
 En bedá-s era lét, dessus et sól (bermelh
 det saṅc de Harts), gahat ja pet destiṅ abide:
 “ Houtar, mèṅ hilh! ”: que houe tout ço que poudèc dide, 1220
 D'esquiés en tèrro, en prédo aro as darrès frizous...
 Mès Houtar nũ-ère cap aquíeu; à Simadous,
 Entretant que sa pai entraue en nóm nerous.

**Bounecouṅ qu'aucéçh
 à Aubougar sèñse
 boulé-c.**

Parcró, d'áuti per ètch cóñtr ' Apòt qu'es lancèren
 Endinhats, è tout fremechént l'arrepoussèren. 1225
 Era pico des mas qu'au arriguèc Nambrouṅ
 È sa masso tat cap qu'au jetèc Bonnecouṅ.
 È coumo' n uṅ quilhè, qũan ei mande et toucouṅ
 Iou fórtó maṅ: ardoun, empetüous, que passe
 D'uṅ córn adj aute córn, è iou ' icho qu'ei trace: 1230
 È d'abórt, per deuant, que s'atrape è que cace
 Era quilho dedj aṅgle esquèr, uṅ bouṅ güeinét
 Qu'au hè hè; pus, darrè, ' ra det miéi qu'abat nét;
 Mès aquésto qu'embroulhe è que pousse ta dréto
 Et tournejant boulás, sus iauto, touto quiéto 1235
 At miéi de sa ' rrenguèro, è sèñse pensa bric
 Qu'aquíeu auésse à crénhe è nou-i housse adj abric, -
 Atau de Bounecouṅ, desabiado, ' ra masso,
 En manje, per Apòt, parat det bras, lourdaço
 Sur Aubougar, darrè, qu'es boulié 'nterpousá, 1240
 Cai, è ' n pléṅ estoumac atenhé-u, è brizá
 ' S sós cóstes, è hè-u tout esbauadit gliçá.
 Douṅc qu'ère mòrt tanbéṅ, aro, et biéllh benerabble,
 Aubougar, - tas dus camps malur irreparable! -
 Ètch qu'ère, aquét madéçh maitiṅ, tant esmoubut 1245
 De góí, de béi es lócs aimats de sa jüentut!
 Ha, maudito houlió! Ha, courrous detestabble!
 Andòs póc s'es poudié ' rreṅgue de plorá
 Touíti' s miéllhous de béi pera mòrt debourá!

**Bagarro arrestado; mès
acórt empoussible.**

È de trés! È nou houc que iou clamou de hiro 1250
Det coustat báscou, qñan, aro, après Harts, de tiro
Aubougar biren cai. È trai Apòt tout-sèc
Era sió ' spado! Eñ faço, atau madéçh que hèc
Bounecouñ det són glaibe! È, ùè. ja-s mesurauen
È, darrè Bounecouñ, d'Ourcoutar ja cridauen 1255
Es fidèls... és: “Partim! partim!” , que s'esclamauen
Dabb Aguèbre Arraigar; Adinándi, mès fórt:
“Partim! Guèrro ' nta hè que tournaram armádi
“As brigants! Qu'en serán, en-plén, estermínadí!”
“Sus bous-àuti, murtriés maladits, sañc è mòrt!” 1260
È ' s cóssi ja-s prenién, ta partí j'apariádi.
Mès Hanacouñ, troublat, parquéro ' mprécaciouñ:
“ A ço que boulétt hè, Básous, hèt atenciouñ!
“ Hè, d'aquéri malurs per que douñc hè-n iou guèrro?
“Trigát-bous! Armes bach! Atau, gént d'Euscalèrro, 1265
“Que nou partirat pas!” , ce harié generous;
“ Nâni! Stát-bous aquiéu!... “ “Qu'ei bous-áuti, abourrado
“Gént, qu'auét bioulat, aro, e ra fe sacrado”,
Que s'esclamaue Apòt: “Qu'en i-aje uñ soul, felous,
“Que mous góde toucá dabb et dit, ta teñgué-mous! 1270
“Ha, qu'an tourném, j'ac créi, n'aurat léu prou, d'aué-
mous!”
“Aucim-les tòúti douñc!” , ce brulhèc coum' uñ ous
Bounecouñ: “Ceutibèrs, hè, que cau defendé-mous;
“Tòúti-s Básous, à mòrt! senou, que perirat!...
È ja-s precipitaue, etch hèr en sus lheuau; 1275
Mès qu'es jetèc Andòs deuant, entre es espades
De Bounecouñ hirous è d'Apòt fremechént;
Et prumè que tirècc, de furou tout ardént,
Uñ trós en ça: “ `Nat bouí-n, 'nat, diñquoio ' s bóstes cades,
“ O, partit!” ce cridèc as Básous; “Libres qu'èt! 1280
“ Nat-bouí-n: touíti' s camís aubèrts que soun at-fèt
“Ta bous-áuti; prenét et bósti mòrts bidj-aro;
“Qu'óm beirá d'arreñgá, s' óm ac pót, ço de hèt;
“Era ' rraujo pertout tróp terrible qu'ei aro...
“Ta ' rreflechí nau diés que bous balham eñcaro.” 1285
- " Ja ' i tout arreflechit!... Aoun éi Uriats?
“Aoun éi et murtriè det mèn hilh? Haut, amiát-le!” ,
Qu'arrepliquèc et biéllh Adinándi: “Librát-le,

“È librat Bouneçouñ, se boulét era pats!...
 “Mès, qué dídi? Houlió, de poudé créi qu'óm aje 1290
 “Jamès quauco justiço en país ceutibèr!
 “Acró ' rregglá qu'es déu ara punto detch hère!...
 “Benjanço! Guèrro à mòrt! Qu'ei acró soul qu'ei saje...
 “Ha, tout que nou houc hèt, en caçá ' s Arroumás:
 “Caçá que cau eñcaro es Cèutes, coumo cás!” 1295
 - “Qñan bous dic que les cau bidj-aro aucí-les touti!”,
 Tournaue Bounecouñ cridá.- “Hè, nou t'escoúti!”.
 Que s'esclamèc Andòs... - “Báscous, ço que didét,
 “Caçá-mous d'acitau, b'agg harat... s'ac poudét!”,
 Que les jetèc Nambooun, è qu'es boutèc à ' rride... 1300
 - “ Nàni! Bidj-aro qu'èi que les mous cau aucide,
 “ Qu'et dic!” (de Bounecouñ qu'ère eñcaro ' ra bouts).
 - “O-plan!”, qu'arrépliquéc Apòt: “Aucit-mous touts;
 “Mès ùéro as nósti hères!... ara benjanço ùero,
 “ Se perim!...” Parerotau, pertant iou mino fièro 1305
 Que hésse beí, pas uñ des Báscous nou serié
 Sourtit biéu det país, s'era bagarro auié
 Durat, è' t Pórt, ' rrebist, pas uñ soul nou l'aurié.
 Mès Andòs: “Nou-mai-nou, mai-nou! Miélhou coumpréne
 “Que sabem ço qu'óm déu à messadjès! - Enténe 1310
 “Ço que dic que bous cau! Partí plañ que poudét:
 “Nou bous bam arrétéñgue! Aro nau diés qu'auét
 “Ta pensá. Se boulét qu'uñ arbitradje i-aje,
 “Cerdás è Toulouséñcs aperá que pouiram
 “Justomens ta judjá-n... Mès, ùè, que beu-n pregam 1315
 “Calmát-bous! Hace et Cèu que causiat ço qu'ei saje:
 “ Es excuses tas qui soun estádi-aufensats,
 “ Et desbrémbe dedj irreparable, è ' ra pats,
 “ En èste es cóssi mòrts at juste prêts pagats.”

Que s'en tournen es
Báscous dap miaces.

Ce didèc. Qu'ère enfiñ era ' rrajo caüdo; 1320
 Mès d'Apòt, d'Arraigar è d'Adinándi mudo
 ' Ra bouco demoura!... Es cóssi des aucits
 Dap soubres arregarts è gemècits qu'eñgloupèren
 En laçades de lañ, è flacs que les carguèren
 Dessus es lous chibaus, aoun les estaquèren 1325

En es sères; è, coutr'es lous murtriès maudits
 En arremeusejá, lèu que houren partis.
 È ta dide as dues bats bessüés ce quin brizado
 S'ère ' ra bouno ' nténto, è mèmò, ' nsaηglantado,
 Ta Larboust è ta Gǔélh, sus adj órde d'Andòs, 1330
 En passá deuant tout, courre Soucoundannós,
 Ta coumandá-les nèt que cap bric nou boudjèssen,
 Que pórtès è pourtaus è jaηes a-drét barrèssen
 Ne nou sourtissen pas, aro, qǔan passarién,
 Es Báscous, è parcró bissen ce que harién, 1335
 Les surbelhèssen plaη (Qui sap, aquéro ' ngénce,
 Se nǔ-aurién pas poudut us téts halamará
 È ' ra gént inoucento en passá massacrá?
 Tout qu'ac pót era hiro, è que be meffidéηço...
 Taussí, nou beudjá bric, per case ne per órt, 1340
 Mès lichá-les tourná passá calmes et pórt.
 Dounc que héren atau: era lugubre ' scórto
 Deuant èro troubá barrado cado pórtò;
 Qu'ère tout et parçaη coumo s'ère desèrt.
 Pes serrès soulomens, bet-cóp, à descubèrt, 1345
 Es Báscous que poudién béi gènts que les espiauèn,
 È ' na lou doulou mórno at-fèt que s'endinhauèn,
 È ' n sarrá ' s dents, de lounh et punh les enchinhuèn:
 “Ha, malo ' rraço! Atau aro que mous gǔeitat
 “Coumo lairons! È bric taplaη nou ' rrespectat, 1350
 “Bous-áuti, nou-mai-nou, ne jüentut ne bielharo!
 “Ha! que bou'n cauçaram, det nóste sól antic!...”
 Atau Apòt, autau et sóη pai energic
 È ' s lous, en tout pujá pera coumbano ' scuro.
 - Tourná, b'ac deuién hè; parcró ' ra tèrro duro 1355
 Nou deuié pas, parquiéu, béue que saηc ceutic...

**Cousteracioun des
Aunédi. Mès et Cèu
qu'agg arrenagara tout.**

Mès en plánhót berdous es Cèutes demourádi
 Et cós de Ourcouter, à-masse, cousternádi,
 En uη lebiòt qu'auié tristomens establit...
 Uríats, aro tout counfus de ' rrepentit, 1360
 En bósc s'ère magat. J'èré Louhits partit
 Ta Burbe, aro qu'auié prou derramat css hénes!

Edz áuti, coumençá lamentacious è trènes
 Sus et pai de Houtar... - “Helas!”, que s'esclamèc
 Derrouñ, “ jou que creió fórtomens, praube pèc, 1365
 “Que des gigants serrès es soums enfiñ s'anauen
 ”Per toustém abachá; ja beió qu'es mesclauen
 “Es póbbles mountanharts, Ceutibèrs, Aquitás,
 “Jacédi, hilhs de Houch è Bascous è Cerdás
 “È qu'es madéchi Diéus dilhèu mèmò adourauen... 1370
 “Mès aro, qu'ei fenit: nou cap esperá
 “Qu'edz us béncen at-fèt; nou-c cap pas desirá
 “Tapóc! dounc arréñ mès güé nou les unirá!...
 Ce didié. Qu'ere Andòs tabéñ ' r ' amo abatude
 È coum' étch qu'es pensaue esbanit à jamès 1375
 Et góí de béi units es pòbbles des serrès;
 È des sós maladí ' ra hiro... E taplañ hè-s
 Qu'es deuié, ' ra ' uniouñ desirado è bouludo;
 Mès qu'ère en iaute fè que deuí ' èste councludo.
 Iauto crüdèlo guèrro, è douñc, se s'ajustèc 1380
 Entre Pirenéas, ara guèrro latino,
 Dera carn des balénts et sól se s'ahartèc
 Eñcaro, è des arriéus era curso ' rgentino
 Coumo ' t frut det bidure arrouje se tournèc,
 Acró que permetèc era Bountat dibino: 1385
 Qu'ac lichèc hè, mai-ó, premou que couneguíé
 Que d'aquéri malurs et salut sourtirié
 Tas naciou, è qu'atau sus era Sèrro ' ntièro,
 Des lutes fatigado è de pats en nacèro,
 Dera santo Bertat luderíé ' ra lumièro. 1390